

Dvaindvajseto poglavje Učeni škof Hall, mislim slovečega dr. Josepha Halla, ki je bil škof v Exetru za vladanja kralja Jamesa Prvega, nam pravi v eni svojih *Dekad*, na koncu svoje nebeške umetnosti meditiranja, ki jo je natisnil leta 1610 v Londonu John Beal, stanujoč v ulici Aldersgate, »da je za človeka sramotno, če hvali sam sebe«; — in zares mislim, da je tako.

In vendar, z druge strani, če je nekaj opravljeno mojstroško, in ob tem ni verjetno, da bodo ljudje to odkrili — mislim, da je prav tako sramotno, da bi bil človek prikrašan za to čast in da bi zapustil svet, ideja o tem pa bi mu strohnela v glavi.

Natanko takšen je moj položaj.

Zakaj pri tej dolgi oddaljitvi, v katero me je zapeljalo naključje kakor v vse moje oddaljitve (z eno samo izjemo), tiči mojstrska poteza spremnosti za oddaljevanje, in bojim se, da moj bralec ves ta čas ni opazil njene vrednosti, ne zato ker ne bi znal bistro opazovati, temveč zato ker je to neka popolnost, ki jo pri oddaljitvi redkokdaj iščejo ali sploh pričakujejo, in sicer tole: da so vse moje oddaljitve take, kot je treba, kot ste lahko opazili, in da se od tistega, kar obravnavam, odmikam enako daleč in prav tako pogosto kot le kateri pisatelj v Veliki Britaniji; vendar pa stalno skribim, da urejam zadeve tako, da moje glavno opravilo med mojo odsotnostjo ne ostaja pri miru.

Ravno sem se na primer pripravljal, da vam v velikih obrisih prikažem nadvse muhasti značaj svojega strica Tobija, ko sta nam prekrižala pot moja teta Dina in kočijaž in nas v domišljiji odpeljala nekaj milijonov milj daleč prav v osrče planetnega sistema. Kljub vsemu temu pa ste lahko opazili, da se je slikanje značaja mojega strica Tobija ves ta čas zlagoma nadaljevalo; ne njegovi veliki obrisi, to je bilo nemogoče; pač pa je bilo, medtem ko smo šli naprej, tu pa tam podanih po nekaj domačnih potez in rahlijih označb, tako da mojega strica Tobija zdaj poznate veliko bolje, kot ste ga poprej.

S to umetnijo je mehanizem mojega dela postal nekaj čisto posebnega; dve nasprotne si gibanji sta pognani v tek v njem in spravljeni med seboj, čeprav se je zdelo, da sta

nezdržljivi. Z eno besedo, moje delo je digresivno, pa je tudi progresivno, — in sicer oboje hkrati.

Ta zgodba, gospod, je zelo različna od zgodbe o gibanju zemlje okoli njene osi pri njenem vsakdanjem vrtenju hkrati z njenim kroženjem po eliptičnem tiru, zaradi katerega imamo leto in iz katerega se poraja tista raznovrstnost in premena letnih časov, ki se je veselimo; — čeprav priznam, da me je le-to navdihnilo za to misel, kot sploh verujem, da so najboljše med našimi hvaljenimi izboljšavami in odkritiji prišle iz takih neznanih migljajev.

Oddaljitve so, o tem ni dvoma, sončni sij; to je življene, duša branja! — vzemite jih na primer iz te knjige, pa lahko odnesete kar še knjigo z njimi; ena sama mrzla večna zima bi vladala na vsaki njeni strani. Vrnite jih pisatelju, pa bo stopal naprej kakor ženin, prijazno bo vse pozdravljal, prinašal v knjigo raznovrstnost in preprečeval zanimalju, da bi splahnelo.

Vsa spremnost je v tem, da jih človek dobro pripravlja in dobro ravna z njimi, tako da niso v prid samo bralcu, temveč prav tako tudi pisatelju, čigar zadrega v tem pogledu je zares vredna usmiljenja: če namreč zavije stran, bo od tistega trenutka, tako sem opazil, njegovo celotno delo stalo povsem pri miru; če pa nadaljuje svoje glavno delo, potem je njegove oddaljitve konec.

Takšno delo je malo prida. Iz tega razloga sem že takoj od začetka, vidite, sestavil glavno delo in stranske dele tako, da se sečejo, tako sem zapletel in zamotal digresivno in progresivno gibanje, eno kolo v drugo, da je v splošnem ves čas tekel celotni stroj; in še boljše, tekel bo neprenehoma še štirideset let, če mi bo studenec zdravja hotel tako dolgo dajati blagoslov življenja in dobre volje.

Triindvajseto poglavje Močno me ima, da bi to poglavje začel zelo nesmiselno, in ne maram ovirati svojega domisnika. Zatorej začenjam takole:

Ko bi bilo v človeške prsi vdelano Momusovo steklo, kakor je bil to izboljšavo predložil ta prakritik, bi, prvič, iz tega gotovo sledila norčava posledica, da bi morali prav

Blagi kritik! ko pretehtaš vse to in preudariš sam pri sebi, koliko tvojega znanja, tvojih govorov in pomenkov je ob tej ali drugi priložnosti izpridilo in spravilo v nered to in samo to: kakšen **vik in krik** na koncilih o očeh in štirinajstih; in v šolah učenjakov o moči in o duhu; o esencah in o kvintesencah; o substancah in o prostoru. —— Kakšna zmešnjava na še večjih prizoriščih zaradi besed majhnega pomena in tako nedoločnega smisla! Če preudariš to, se ne boš čudil zadregam mojega strica Tobija — potočil boš solzo sočutja nad njegovim notranjim in zunanjim nasipom; njegovim **položnim** nasipom in njegovo pokrito potjo; njegovim **klinom** in njegovim polmesecem. Bog mi je priča, njegovega življenja niso ogrožale ideje, temveč so ga ogrožale besede.

Tretje poglavje Ko je moj stric Tobija dobil načrt Namurja, kakršnega si je žezel, ga je začel neutegoma in z največjo vnemo pregledovati; nič mu namreč ni bilo pomembnejše od tega, da ozdravi, in ker je bila njegova ozdravitev, kot ste brali, odvisna od strasti in čustev njegove čudi, je bilo lepo in prav, da se nadvse potрудi in svoj predmet obvlada tako, da bo lahko brez vznemirjenosti góvoril o njem.

Po štirinajstdnevnom natančnem in mučnem prizadevanju, ki, mimogrede povedano, rani mojega strica Tobija na dimljah ni dobro delo, je mogel z uporabo nekaj obrobnih opomb pod slonom, skupaj z Gobesijevim vojaško arhitekturo in pirobalogijo, prevedeno iz flamščine, razlagati svojo stvar precej jasno; in preden sta minila dva cela meseca, je postal na tem področju že prav zgovoren, ne samo da je znal v najlepšem redu opraviti naskok na naprej pomaknjeni zunanji nasip, do tedaj se je bil v to umetnost poglobil veliko bolj, kot je bilo potrebno po njegovem prvem nagibu — moj stric Tobija je bil zmožen prekoračiti reki Maes in Sambre, delati slepilne napade prav tja do Vaubanove črte, do opatije Salsines, itn., in pripovedovati svojim obiskovalcem zgodbo o vsakem teh napadov prav tako natanko kot o tistem pri vratih sv. Nikolaja, kjer je imel čast, da je bil ranjen.

Želja po znanju pa enako kot žeja po bogastvu s pridobivanjem samo še bolj raste. Kolikor dalj je moj stric Tobija čemel nad svojim zemljevidom, toliko bolj mu je bil všeč, in sicer po istem procesu in po isti električni asimilaciji, po kateri, kot sem vam povedal, po mojem mnenju duše poznavalcev z dolgim trenjem in naleganjem naposled dosežejo srečo, da so vsi pokreposteni, poslikani, pometljeni in pogosleni.

Kolikor več je moj stric Tobija pil iz tega sladkega studenca znanosti, toliko večja je bila razvnetost in nestrnost njegove žeje, tako da še ni minilo prvo leto njegove navezanosti na bolniško posteljo, ko že skoraj ni bilo več utrjenega mesta v Italiji ali Flandriji, o katerem si ne bi bil tako ali drugače priskrbel načrta, in ko ga je dobil, ga je prebiral, skrbno sporejajoč s tem zgodovino njihovih obleganj, kako so bila razdejana, izboljšana in vnovič utrjena, in vse to je prebiral s tako živo marljivostjo in užitkom, da je pozabljal samega sebe, svojo rano, bolniško posteljo in kosilo.

V drugem letu si je moj stric Tobija kupil Ramellija in Catanea, prevedena iz italijanščine; in prav tako Stevina, Moralis, Chevaliera de Ville, Lorinija, Cochorna, Sheeterja, grofa Paganskega, maršala Vaubana, mons. Blondela, in skoraj prav toliko drugih knjig o vojaški arhitekturi, kot jih je imel don Kihot o viteštvu, ko sta župnik in brivec vdrla v njegovo knjižnico.

Proti začetku tretjega leta, namreč avgusta devetindvetdeset, se je mojemu stricu Tobiju zazdelo potrebno razumeti nekaj malega o izstrelkih; in ker se mu je zdelo najpametnejše zajemati znanje pri prvem viru, je začel z N. Tartaglijem, ki je menda prvi odkril zmotnost misli, da bi topovska krogla delala vso svojo škodo v ravni črti. N. Tartaglia je dokazal mojemu stricu Tobiju, da je to nekaj nemogočega.

———— Neskončno je iskanje Resnice.

Kakor hitro je moj stric Tobija ugotovil, katere poti topovska krogla ne ubira, ga je stvar neopazno peljala naprej, sklenil je sam pri sebi, da razišče in odkrije, katero pot krogla res ubira. V ta namen je bil prisiljen, da se je vnovič odpravil na pot s starim Maltusom in ga predano preštudi-